Локайчук, Світлана. «Лінгвостилістичний аналіз театральних термінів у романі Н. Гуменюк “Вересові меди”». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 16, 2022, с. 94–103.
Lokaichuk, Svitlana. “The artical Terms in N. Humeniuk’s Novel “Heather Honey”: Linguo-stylistic Analysis”. *Linguostylistic Studies*, iss. 16, 2022, pp. 94–103.

УДК 811.161.2’38+821.161.2’0608Гуменюк Н.
https://doi.org/10.29038/2413-0923-2022-16-94-103

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕАТРАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ У РОМАНІ Н. ГУМЕНЮК «ВЕРЕСОВІ МЕДИ»

Світлана Локайчук
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна

У статті розглянуто функціонування театральної термінної лексики в романі Н. Гуменюк «Вересові меди», встановлено, що використання номінацій спеціальних понять в художньому мовленні зумовлює їх детермінологізацію, терміни в художньому тексті – якісно інші лексеми, порівняно з науковим текстом. Разом з тим вони сприймаються дещо інакше, ніж інші слова художнього твору, оскільки зберігають «відбиток» наукового стилю. Лінгвостилістичний аналіз тексту роману показує, що використання театральних термінів зумовлене творчим задумом та, відповідно, ідейно-тематичним змістом твору.

Визначено, що основна функція терміноодиниць в романі ідентифікаційна – театральна лексика викликає передусім асоціацію з тією сферою культурного життя, з якої вона залучена. Терміни в тексті виконують також сигнальну функцію – вони пов’язані із сюжетною лінією про взаємини і професійну діяльність акторів. Театральні терміни входять до структури художніх образів і слугують для характеристики персонажів, їхніх занять, професії, уподобань.

У складі термінної лексики роману зафіксовано назви видів драматичних творів та форм їхнього сценічного втілення; назви діячів та творчих працівників театру. Окрему групу утворюють лексеми, пов’язані з глядацькою авдиторією.

Інколи театральні терміни входять до складу яскравих індивідуально-авторських метафор та порівнянь, проте асоціації, на основі яких виникають метафоричні образи, пов’язані зі значенням терміна.

Ключові слова: стилістичне забарвлення, детермінологізація, спеціальні поняття, художній текст, образотворення.

THE ARTICAL TERMS IN N. HUMENIUK’S NOVEL “HEATHER HONEY”: LINGUO-STYLISTIC ANALYSIS

Svitlana Lokaichuk
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine

This article highlights the issue of theatrical terminology functioning features in N. Humeniuk’s novel “Heather Honey”. The author substantiates the idea that using specific concepts’ nominations in artistic language leads to their determinization. Terms in an artistic

© Локайчук С., Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022.
Це стаття відкритого доступу на умовах CC BY-NC 4.0

text are qualitatively different compared to a scientific text. At the same time, they are perceived in a different way than other lexical units of a work of art since they retain the "imprint" of a scientific style. Linguistic and stylistic analysis of the novel has revealed that the creative idea and, accordingly, the ideological and thematic content of the work are the factors that determine the use of theatrical terms. The presence of these nominations in the novel testifies to the writer's desire to describe more realistically the theatrical environment of the 20s-30s of the last century. The study has identified theatrical terms in the author's descriptions and in the characters' speech. The lexemes denoting theatrical concepts are used in some definite fragments of the novel compactly.

The main function of terms in the novel is identification or, in other words, theatrical vocabulary firstly evokes an association with that sphere of cultural life from which it is drawn. Terms in the text also perform a signaling function – they are related to the plot line dealing with the relationships and professional activities of the actors. Theatrical terms are an integral part of the artistic image's structure and serve to characterize the characters, their occupations/professions, and preferences.

The writer does not provide any definitions of terms but yet emphasizes their belonging to another sphere by using several nominations of theatrical concepts in one sentence or in close contexts and involving specific theatrical phraseology. The term lexemes in the novel comprise the names of the dramatic work kinds, the forms of their stage embodiment, the names of actors, and the creative workers of the theater. A separate group of lexemes involves the words related to the audience.

In the novel under analysis, theatrical terms are sometimes a part of the vivid, individual-author metaphors and comparisons, however, the associations, on the basis of which metaphorical images arise, are often related to the meaning of the term.

Key words: stylistic coloring, determinologization, special concepts, artistic text, imagery.

Вступ. Мові художньої літератури властива міжстильова взаємодія, яка виявляється передусім у використанні стилістично забарвленої лексики, тобто слів, що «несуть на собі відбиток різних функціональних та експресивних стилів» (Єрмоленко, Бибик, і Тодор 175). Стилістично забарвлену лексику можна схарактеризувати як сукупність неоднорідних груп слів, які мають різне стилістичне навантаження в художньому тексті. За кожною такою групою закріплена певна сфера вживання, де ці слова виконують свої первинні функції, зокрема, розмовні – у процесі побутового спілкування, терміни – для номінації наукових понять. Входячи в різні жанри художньо-белетристичного стилю, термінна лексика виконує вже вторинну функцію – стилістичну – виступає компонентом образної системи мови. А. П. Коваль акцентує на необхідності «чітко розрізняти поля: термінологічне, де термін принципово нейтральний і має нульове стилістичне забарвлення, і нетермінологічне, де термін обов'язково втрачає свою нейтральність і потрапляє у складну ієрархію протиставлень в різних парадигматичних і синтагматичних рядах» (272).

Функціонування номінацій спеціальних понять поза межами наукової сфери призводить до детермінологізації – втрати специфічних ознак терміна, зокрема таких, як нейтральність, однозначність, системність, наявність дефініції і, відповідно, перехід до загальномовного

словника. Погоджуємося з Г. Г. Рогачовою, що терміни в художньому тексті – це якісно інші лексеми, порівняно з науковим текстом. Разом з тим вони сприймаються дещо інакше, ніж інші слова художнього твору. Авторка вказує на відстороненість терміна від художнього контексту, що призводить до неповного його розуміння і певною мірою до «семантичної спустошеності» (Рогачова 249).

У художньому тексті терміноодиниці стають «стилістично забарвленими, розширюють свою семантичну структуру, довантажуються новими смислами, ускладнюються певними асоціаціями, формують художні образи і вливають у мову художніх творів інтелектуальний струмінь» (Городиловська 43). Про переосмислення термінів у художній літературі, або ж детермінологізацію, писали Н. І. Бойко, Т. І. Вавринюк, Г. П. Городиловська, В. Л. Карпова, Т. В. Катиш, А. П. Коваль, Ю. С. Лазебник, Н. Ф. Непийвода, Г. Г. Рогачова, О. Черевченко, С. Шуляк, В. І. Ярмак та інші.

Міграція термінів з наукового стилю у художній сприяє, з одного боку, інтелектуалізації останнього, з іншого – збагаченню «свіжими» метафорами, порівняннями, епітетами. Загалом поділяємо думку Г. П. Городиловської, що в художньому тексті термінологічні слова і словосполучення виступають у двох планах: 1) прямому номінативному значенні, без спеціальної стилістичної настанови; 2) у переносному значенні, у складі порівняльних та метафоричних конструкцій (43). На наш погляд, перший пункт потребує уточнення: хоча терміни нібито й використовуються «без спеціальної стилістичної настанови», проте у тексті художньої літератури вони входять до структури художніх образів і слугують для характеристики персонажів, їхніх занять / професії, уподобань. Іншими словами, залучення терміна до художнього твору в будь-якому разі пов’язане зі стилістичним його використанням.

Мета роботи – здійснити лінгвостилістичний аналіз термінної лексики, яка відображає реалії театрального життя Волині 20–30-х років минулого століття, в романі Надії Гуменюк «Вересові меди».

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом роботи стали театральні терміни, зафіксовані в тексті роману Н. Гуменюк «Вересові меди» (2019 р.). Під час опрацювання матеріалу використано загальнонауковий метод спостереження над функціонуванням термінів у художньому творі; за допомогою лінгвістичних методів, зокрема описового, зроблено інвентаризацію та класифікацію номінацій спеціальних понять; методом кількісних підрахунків встановлено домінанті лексеми театрального словника, які слугують засобами художнього зображення в тексті.

Результати дослідження та дискусія. Роман Надії Гуменюк «Вересові меди» – розповідь про бурхливі, часто трагічні події 20–30-х років ХХ століття на Волині, що наклали відбиток на долю персонажів – мешканців поліського селі Туричі та інтелігенції, передусім акторів першого українського театру на Волині. За визначенням Ю. Лісовської, у

цій ліричній історії про кохання поєднано елементи пригодницької літератури, містики, психологічної драми та біографічного жанру (Лісовська). Специфічного колориту письменниця досягає, широко використовуючи розмовну й діалектну лексику як у власне авторській мові, так і в діалогах, репліках персонажів. Якщо розмовну лексику знаходимо вже на перших сторінках роману – у пролозі «Денниця», то театральні терміноодиниці з'являються пізніше, в епізоді, коли аматорський мандрівний театр організовує виставу «Наталка Полтавка» в селі Туричі. Далі театральними термінами насичена розповідь про коротку артистичну кар'єру головної героїні твору Богдани Ясницької та сюжетна лінія про створення і діяльність першого професійного українського театру в Луцьку. Власне, використання розмовно-побутової і термінної лексики в романі узгоджується із авторським задумом.

Зауважимо, що лексика на позначення театральних понять компактно згрупована в окремих локаціях твору, зокрема в оповіді про мандрівний польсько-єврейсько-український театр Яна Загурського, у сценах виступів першого професійного українського театру на Волині, у біографічному нарисі про керівника і режисера цього театру Миколу Певного та його дружини – актриси Ніни Певної, в епізоді зустрічі через десятки років Богдани Ясницької з Ніною Певною в Перегрьобному, де колишня прима луцького театру відбувала каторгу.

Театральні терміни – слова або усталені словосполучення на позначення понять теорії і практики театрально-сценічного мистецтва (Кіндратишина, і Локайчук 989) – важливий складник фахового спілкування, зокрема і в професійно зорієнтованих текстах. Наявність цих номінацій у романі «Вересові меди» засвідчує прагнення письменниці реалістично описати події театрального життя.

Основна функція терміноодиниць в аналізованому творі ідентифікаційна – слова на позначення спеціальних понять театрального мистецтва властиві професійному мовленню акторів, зокрема *театр, драматична роль, декорації, реквізити, сцена, авансцена, трупа, масовки, вистави, імпровізації, репертуар, глядачі* тощо, наприклад: *Хлопці розказували про* ***театр.*** *Ні, цей, що приїхав у Туричі, не їхній. Вони з іншого,* ***молодіжного, аматорського*** (Гуменюк 47); *Зазвичай Тала виконує* ***драматичні ролі****, вони їй дуже вдаються* (Гуменюк 49); *У скрині повкладали театральне майно –* ***декорації, костюми, реквізити*** (Гуменюк 135); *В усякому разі, без року тиждень* ***актриса*** *Дана Ясницька, яка поки що виходила на* ***імпровізовані сільські і містечкові сцени*** *тільки у* ***масовках,*** *отримала свою першу* ***самостійну роль*** (Гуменюк 123); *Наприкінці вересня Ян Загурський зі своєю* ***трупою*** *вирушив до Луцька* (Гуменюк 123). У наведених прикладах терміноодиниці використані у прямому значенні, проте вони вже детермінологізовані, оскільки набули поширення поза межами термінологічної системи та подані в загальномовному Словнику української мови як загальновживані слова –

без спеціальних ремарок: *роль* – художній образ, втілюваний актором на сцені (*Словник* 8: 876); *реквізит* – сукупність справжніх чи бутафорських речей, необхідних для вистави (*Словник* 8: 493), *декорація* **– ж**ивописне або архітектурне зображення місця і обстановки дії, встановлюване на сцені (*Словник* 2: 236), *авансцена* – відкрита частина театральної сцени, трохи висунута наперед (*Словник* 1: 8), *репертуар* – сукупність творів, що виконуються в театрі, на концертній естраді (*Словник* 8: 508). Терміни у фаховому мовленні акторів не ускладнюють сприйняття художнього твору, їх вживання зумовлене необхідністю достовірно зобразити професійне театральне середовище. Театральна лексика викликає передусім асоціацію з тією сферою культурного життя, з якої вона залучена. Наявність термінів у художньому тексті свідчить про його функційну рівність з іншими словами мови як засобу образного мислення, що лежить в основі художнього стилю.

На спеціальну лексику, пов'язану зі сценічним мистецтвом, натрапляємо в авторських описах, у монологах та діалогах персонажів. Зокрема, терміноодиниця ***театр***, вжита в романі 96 разів, виконує, на наш погляд, сигнальну функцію – вона з'являється у творі кожного разу, як тільки на передній план виступає сюжетна лінія про взаємини і професійну діяльність акторів, наприклад: *З* ***театру*** *не вийшла, а на крилах вилетіла* (Гуменюк 298); *Якщо зможеш, передай мені щось про наш* ***театр****. Хоча б афіші* (Гуменюк 311); *Загурський знається з усіма* ***театрами*** *на цих теренах, часом обмінюється з ними акторами* (Гуменюк 48). *…але все так несподівано змінилося, так раптово, прийшла нова влада і закрила* ***театр****, сказала, що він якийсь не такий, – шкідливий, занепадницький, націоналістичний* (Гуменюк 175); *Мабуть, ці людолови, що навіть не дали їм попрощатися, ніколи не ходили до* ***театру*** *й не знають, що означає слово «мистецтво»* (Гуменюк 304). За нашими спостереженнями, персонажі твору неоднозначно сприймають поняття 'театр': для Миколи Певного це ідеологема, символ, наприклад: *Скільки разів він переконував її, що мистецтво виховає справжніх людей і врятує світ, скільки разів повторював, що його* ***театр*** *воскресить Україну* (Гуменюк 304). Для романтичної натури Дани Ясницької театр – мрія, можливість реалізувати свій талант, для Яна Загурського – продюсерський проєкт, наприклад: *То хіба ж пан Загурський із його дипломатичним хистом не домовиться з директором* ***театру****, чи навіть, якщо виникне така потреба, з міською владою про показ кількох своїх польських постановок на його сцені* (Гуменюк 126).

Лексема *театр* є стрижневою у складі аналітичних термінів *професійний театр*, *мандрівний театр***,** *аматорський театр, український театр,* номенклатурних назв *Руський театр, Державний європейський український театр, міський театр імені Юліуша Словацького,* наприклад: *Певні приїхали до Луцька 1928 року. Відтоді й почалася біографія першого на Волині* ***українського театру*** (Гуменюк 128); *…як то так? Та ж то був*

український театр! *Він вистояв за Польщі, а тепер, коли Луцьк став українським, його заборонили?* (Гуменюк 175); *Спочатку колектив, організований Миколою Певним, мав статус драматичного гуртка, але всього за два роки переріс у* ***професійний театр*** (Гуменюк 128); *А Ян вклав свої гроші у* ***мандрівний театр*** *і тепер їздить з ним від воєводства до воєводства* (Гуменюк 48); *В Ужгороді Ніна з однодумцями створила музично-драматичне товариство «Кобзар», на основі якого невдовзі і постав* ***Руський театр*** (Гуменюк 156).

У тексті роману дериват *театральний* ‘пов’язаний з театром, його діяльністю’, ужито 17 разів, найчастіше як атрибутив двокомпонентних аналітичних термінів: *театральний сезон* – період, протягом якого працюють театри (*Словник* 9: 109), що зазвичай триває з початку осені до кінця весни; *театральна трупа* – колектив артистів театру (*Словник* 10: 299), *театральне товариство,* наприклад: *Добіг кінця вже традиційно плаксивий волинський червень. А разом з ним – і* ***мандрівний театральний сезон*** (Гуменюк 161); *Завтра дівчата попрощаються до наступного* ***театрального сезону*** (Гуменюк 164); *Дана і не думала, що так просто можна отримати місце у* ***театральній трупі*** (Гуменюк 119); *Меценати, як почула Дана з розмови двох поважних чоловіків, одягнутих у світлі костюми й при краватках, – переважно члени* ***Волинського українського театрального товариства*** (Гуменюк 130). Зазначимо, що на початку 1930-х років у Луцьку було створено Волинське українське театральне товариство для сприяння професійному українському театру.

Маркером професійної роботи артистів є терміноодиниця *сцена* – спеціальна площадка, підвищена над підлогою, землею, на якій відбуваються концерти, вистави і т. ін.; театральні підмостки (*Словник* 9: 905), зафіксована в романі 37 разів, наприклад: *Тієї самої Ніни Певної, яку* ***глядачі*** *сьогодні буквально осипали осінніми квітами і ледь не винесли на руках зі* ***сцени****!* (Гуменюк 132); *Вочевидь, хотів приглянутися на перспективу, чого вони варті, а* ***виступ*** *у селі не такий відповідальний, як у місті, на справжній* ***сцені*** (Гуменюк 48); *Але навіть сліпота, що невблаганно насувалася на неї, не змусила розлучитися зі* ***сценою****, хоч і сільською, – допомагала* ***ставити вистави****, розучувати танці* (Гуменюк 310).

Зміст номінацій спеціальних понять письменниця не розкриває, лише підкреслює їх належність до іншої сфери, використовуючи по кілька театральних термінів в одному реченні або в близьких контекстах, наприклад: *…вона ж (Ніна Певна – С. Л.) рідко де й бувала поза* ***театром****, а в* ***театрі*** *мала тримати марку* ***прими****, тож звикла до підборів* (Гуменюк 306); *Частенько саме з* ***концертів*** *розпочиналися їхні маленькі* ***гастролі*** *в тому чи іншому населеному пункті* (Гуменюк 136); *Звісно ж, пора для* ***гастрольних мандрів*** *не найкраща – осіння негода… Але* ***театр*** *орієнтується* ***на сільських глядачів****…* (Гуменюк 127). *Саме під її впливом* ***Ян Загурський*** *почав* ***ставити українські вистави****. До того в його* ***репертуарі*** *були тільки польські і єврейські* (Гуменюк 49); *Він у своєму*

театрі *– і директор, і адміністратор,* ***і режисер, і актор,*** *і бухгалтер,* ***і антрепренер,*** *і навіть перекладач* (Гуменюк 126). У художньому тексті важливі не дефініції термінів чи їхнє наукове тлумачення. У них зовсім інше завдання – реалістично відтворювати особливості театрального життя зображуваних персонажів. Наші спостереження підтверджують думку Т. В. Катиш про те, що термінна лексика у художні твори вводиться переважно без пояснень (Катиш 9).

У складі термінної лексики роману «Вересові меди» фіксуємо назви видів драматичних творів, представлених в театрі, та форм їхнього сценічного втілення: *п'єса, драма, вистава, постановка, виступ, акт, спектакль, концерт* тощо, наприклад: *Зараз це дуже* ***популярна вистава*** *– її всі стараються мати в репертуарі* (Гуменюк 48); *Самі подумайте: от якби ви ще й агента в театрі тримали****,*** *щоб він вам організовував* ***виступи****?* (Гуменюк 126); *В репертуарі Загурського також є ця* ***вистава****, бачив він ще й інші* ***постановки*** *найпопулярнішої* ***п'єси*** *Івана Котляревського* (Гуменюк 127); *Чи всі вони равинові доньки, чи превелебний також підготував до цієї зустрічі свій* ***спектакль*** *і «позичив» когось, щоб дівчат було рівно п'ять – як у Тев'є- молочника?* (Гуменюк 118).

До професійної сфери належать назви діячів та творчих працівників театру: *корифей, прима, актори, актриса, режисер, виконавиця ролі* та узагальнена назва акторського колективу – *трупа,* наприклад: *Але Ніна попри все залишалася* ***актрисою*** (Гуменюк 310); *Та в мене* ***ціла трупа****! А* ***в трупі*** *ще десяток таких. Ну, може, що не зовсім таких, але то дуже гарні* ***актриси****, дуже гарні. А* ***актори*** *які!* (Гуменюк 120); *Але* ***Загурський*** *перейменував її на свій лад. Казав, що* ***прима*** *повинна мати коротке і незвичне ім'я* (Гуменюк 48); *Він (Загурський) їхав не просто зустрітися з* ***корифеєм****, подивитися вистави, але й щоб перейняти деякі* ***режисерські ходи*** *Певного, приглянутися пильним оком до гри його* ***провідних акторів*** (Гуменюк 126).

Термін *режисер* 'постановник спектаклю' дотепно уживає керівник польсько-єврейського театру Ян Загурський у перефразованому ним афоризмі: *Але* ***режисерові – режисерове****, а равинові – равинове. А ґешефт є ґешефт* (Гуменюк 120). Зафіксовано похідні від цього терміна: *режисерські ходи, режисура* – режисерська діяльність, керівництво постановкою спектаклю (*Словник* 8: 486), наприклад: *Одержимий* ***сценою****, він* (Загурський – С. Л.) *умів оцінити й акторський хист, і* ***режисуру*** (Гуменюк 127).

У кулуарному фаховому спілкуванні використовують неофіційні назви акторів за належністю до окремого театру: березільці – актори театру «Березіль», франківці – театру імені Івана Франка. За аналогією утворено професіоналізм *певнівці* – актори театру під керівництвом Миколи Певного (ще один професіоналізм *певнівський театр*), наприклад: *Традиційно* ***певнівці*** *розпочинають сезон «Наталкою Полтавкою»* (Гуменюк 127) *Концерти* ***певнівці*** *організовували нерідко впродовж усього*

року, адже мали і свій оркестр, і талановитих співаків, і навіть хореографічну групу (Гуменюк 161).

Окрему групу утворюють назви, пов'язані з глядацькою авдиторією: *публіка, глядачі, аншлаг*, *овації, оплески,* наприклад: *Цю виставу* ***глядачі*** *завжди сприймають «****на біс****», а в ній велика масовка, багато експромту, маса реквізитів* (Гуменюк 128); *…а вже після того* ***глядачі,*** *«розігріті» музикою та співом і познайомлені з колективом, приходили на виставу* (Гуменюк 161); *А я вам зроблю всю роботу за агента – знайду, загітую і приведу до вас* ***публіку.*** *І яку* ***публіку!*** (Гуменюк 119); *Цього разу повернулася з небес на землю тільки тоді, коли почула* ***дружні оплески*** (Гуменюк 132); *…для театру така неписана угода вигідна, бо гарантує повну залу,* ***овації публіки*** *і добрий касовий збір* (Гуменюк 126); *Кожному виступу в такому населеному пункті передує зустріч з равином – він і є тим ключиком, який відмикає двері* ***до аншлагу*** (Гуменюк 120).

В аналізованому романі також використовується і специфічна театральна фразеологія: *грати на сцені, грати роль, розпочинати/ відкривати сезон, ставити виставу, давати виставу****,*** *сприймати «на біс», прима театру* та інші. Наприклад: *Першого жовтня театр Миколи Певного точно буде в Луцьку. Традиційно саме цього числа він* ***відкриває новий сезон*** *– в «Рідній хаті»* (Гуменюк 126); *Устинка ще недавно, зовсім недавно, була тут, приїхала до Луцька на початку вересня, як завше після канікул, готувалася до* ***відкриття*** *десятого* ***сезону*** (Гуменюк 175); *Так вона й стала актрисою, і не просто актрисою, а* ***примою театру*** *Загурського* (Гуменюк 49); *Може, й справді треба бути диваком, щоб бродити по всій Речі Посполитій з одним бажанням* ***– грати,*** *хоч* ***на*** *якій-небудь* ***сцені****, але* ***грати*** (Гуменюк 48); *Саме під її впливом Ян Загурський почав* ***ставити*** *українські* ***вистави*** (Гуменюк 50); *У Торчині театр* ***дав*** *три* ***вистави*** (Гуменюк 137).

Проаналізовані спеціальні слова не є термінами в повному значенні, оскільки вони вже функціонують поза межами своєї термінологічної системи, зокрема вжиті поза професійною сферою і не виконують у художньому тексті своєї прямої функції, а пов'язані із загальним змістом художнього твору через образи персонажів. За допомогою термінологічної лексики авторка намагається підкреслити, що головна героїня Богдана Ясницька одержима своєю працею, що театр, сцена, ролі – це сенс її життя.

У новому стильовому контексті термін може розвивати емоційно-експресивні відтінки і конотації, тобто набувати переносного значення. Один і той же термін в романі в одних випадках вживається у прямому значенні, а в інших це значення розширюється до переносного. Саме тоді чітко виявляється майстерність автора – поєднувати слова професійної мови з іншими в найрізноманітніші сполучення, що зумовлено прагненням видобувати із семантики термінів нові значеннєві відтінки. Театральні терміни в аналізованому романі Н. Гуменюк інколи входять до складу яскравих індивідуально-авторських метафор та порівнянь, наприклад:

Трупа Миколи Певного повернулася якраз тоді, коли літо нагадало про свої гарячі обов'язки, … і нарешті ***вивело на авансцену*** *таке довгождане* ***сонце*** (Гуменюк 161); *Хтось сказав, що це добрий знак на весь наступний сезон – перша ж гастрольна поїздка під* ***акомпанемент сонячних променів*** (Гуменюк 136); *Цього разу концерт,* ***заключний акорд сезону****, вирішено було дати у публічному саду…*(Гуменюк 162); *А вона ж –* ***як чутлива струна,*** *на кожен дотик озивається* (Гуменюк 30). В останньому монолозі Ніни Певної про долю близьких їй людей в Радянському Союзі та тих, яким вдалося вижити лише за рубежем, велика актриса вживає три театральні терміни як метафору трагедії знищеної режимом української інтелігенції – *сцена, драма, завіса*: ***Завіса,*** *залізна* ***завіса…*** *І страшна* ***драма на сцені…*** (Гуменюк 311). У наведених прикладах образність виникає внаслідок накладання на пряме, основне значення слів, які номінують театральні поняття, переносного, зумовленого контекстом. Зауважимо, що асоціації, на основі яких виникають метафоричні образи, пов'язані зі значенням терміна.

Висновки та перспективи досліджень. Лінгвостилістичний аналіз тексту роману Н. Гуменюк «Вересові меди» показує, що використання театральних термінів зумовлене творчим задумом та, відповідно, ідейно-тематичним змістом твору. Наявність цих номінацій у романі засвідчує прагнення автора реалістично описати театральне середовище 20–30-х років минулого століття. Використовуючи спеціальні прийоми, письменниця вводить театральні терміни в авторські описи та в мовлення персонажів.

Основна функція терміноодиниць в романі ідентифікаційна – театральна лексика викликає передусім асоціацію з тією сферою культурного життя, з якої вона залучена. Терміни в тексті виконують також сигнальну функцію – вони пов'язані із сюжетною лінією про взаємини і професійну діяльність акторів. Театральні терміни входять до структури художніх образів і слугують для характеристики персонажів, їхніх занять / професії, уподобань.

Письменниця жодного разу не подає дефініцій термінів, лише підкреслює їх належність до іншої сфери, використовуючи по кілька номінацій театральних понять в одному реченні або в близьких контекстах, залучає специфічну театральну фразеологію. Визначальним є те, що читачеві для розуміння тексту навіть не обов'язково точно знати зміст цих термінів.

У складі термінної лексики роману зафіксовано назви видів драматичних творів та форм їхнього сценічного втілення; назви діячів та творчих працівників театру. Окрему групу утворюють лексеми, пов'язані з глядацькою авдиторією.

Театральні терміни в аналізованому романі інколи входять до складу яскравих індивідуально-авторських метафор та порівнянь, проте асоціації, на основі яких виникають метафоричні образи, пов'язані зі значенням терміна. Перспективним напрямком досліджень уважаємо аналіз стилістичних функцій термінолексики в сучасній українській художній літературі.

Список використаної літератури

Городиловська, Галина. «Правнича термінологічна лексика в історичних романах Романа Іваничука», *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська Академія»*, т. 22, ч. 1, 2003, с. 43–6.

Гуменюк, Надія. *Вересові меди.* 2-ге вид. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019.

Єрмоленко, Світлана, Бибик, Світлана і Тодор Олена. *Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів*. Київ: Либідь, 2001.

Карпова, Валентина. *Термін і художнє слово: термінологічна лексика в мові сучасної української поезії*. Київ: Наукова думка, 1967.

Катиш, Тетяна. *Особливості функціонування термінологічної лексики в мові української фантастики.* Автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпропетровськ, 2005.

Коваль, Алла. *Науковий стиль сучасної української літературної мови: структура наукового тексту.* Київ: Видавництво Київського університету, 1970.

Лісовська, Юлія. *Хроніка життя однієї людини, роду чи покоління: про «Вересові меди» Надії Гуменюк*. URL: http://litakcent.com/2019/11/20/hronika-zhittya-odniyeyi-lyudini-rodu

Локайчук, Світлана і Кіндратишин Віталія. «Тематичні групи театральної термінолексики в часописі "Український театр"». *Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень».* Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022, с. 989–92.

Рогачова, Галина. «Терміни у художньому тексті». *Принципы и методы функционально-семантического описания языка: итоги, направления, перспективы.* Сімферополь, 1997, с. 248-50.

Словник української мови, за ред. І. К. Білодіда. В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

References

Gorodylovs'ka, Galyna. "Law Terms in Historical Works of Roman Ivanychuk". *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Kyievo-Mohylianska Akademiia»*, vol. 22, part 1, 2003, pp. 43–6.

Humeniuk, Nadiia. *Veresovi medy*. 2nd ed. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia, 2019.

Yermolenko, Svitlana, Bybyk, Svitlana i Todor, Olena. *Ukrainska mova: korotkyi tlumachnyi slovnyk linhvistychnykh terminiv*. Kyiv: Lybid, 2001.

Karpova, Valentyna. *Termin i khudozhnie slovo: terminolohichna leksyka v movi suchasnoi ukrainskoi poezii*. Kyiv: Naukova dumka, 1967.

Katysh, Tetiana. *Osoblyvosti funktsionuvannia terminolohichnoi leksyky v movi ukrainskoi fantastyky*. PhD Thesis Abstract. Dnipropetrovsk, 2005.

Koval, Alla. *Naukovyi styl suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy: struktura naukovoho tekstu*. Kyiv: Vydavnytstvo Kyivskoho universytetu, 1970.

Lisovska, Yuliia. Khronika zhyttia odniiei liudyny, rodu chy pokolinnia: pro «Veresovi medy» Nadii Humeniuk. litakcent.com/2019/11/20/hronika-zhittya-odniyeyi-lyudini-rodu.

Lokaichuk, Svitlana i Kindratyshyn Vitaliia. "Tematychni hrupy teatralnoi terminoleksyky v chasopysi "Ukrainskyi teatr"". *Materialy XVI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii aspirantiv i studentiv "Moloda nauka Volyni: priorytety ta perspektyvy doslidzhen"*. Lutsk: Volynskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky, 2022, pp. 989–92.

Rohachova, Halyna. "Terminy u khudozhnomu teksti". *Principy i metody funkcional'no-semanticheskogo opisanija jazyka: itogi, napravlenija, perspektivy*. Simferopol, 1997, pp. 248-50.

Slovnyk ukrainskoi movy, edited by I. K. Bilodid. 11 vols. Kyiv: Naukova dumka, 1970–1980.

Стаття надійшла до редколегії 02.05.2022